

30.TUND

USUPUHASTUSPÜHA

Õpetajale

Kirjakoha leiad: Roomlastele 5:1-8

Usupuhastuspüha on veidi uuem kirikupüha. Usupuhastus ehk reformatsioon oli väga pöördeline aeg kiriku ajaloos. Tegelikult toimus see pikema aja vältel, kuid usupuhastuse alguseks peetakse aastat 1517. Luterlik reformatsioon sai alguse mehest nimega Martin Luther (1483-1546), kes hakkas mungaks ja läks õppima teoloogiat. Temast sai ka katoliku preester ning tal oli võimalus uurida Piiblit sügavamalt. Tal tekkis probleem: Tolleaegne kiriku praktika ei vastanud päris sellele, mida ta Piiblist, uuest testamendist, luges. Luther tahtis seda arutada kirikupeaga, Rooma paavstiga, neid asju ja veidi korrigeerida õpetust, sest Jumala sõna vastu ei saa. Aga paavst ei tahtnud seda, ja lõpuks tekkisid suured mässud ning kirik lõhenes. Aegade jooksul tekkisid erinevad protestantlikud kirikud, mis lahutasid ennast katolikust kirikust. Ka luterlik kirik on protestantlik kirik. Usupuhastuspühal kõige tähtsam siiski ei ole Martin Lutheri isik, vaid see, mida ta Piiblit lugedes avastas, et meid päästab ehk viib osadusse Jumalaga ja lõpuks taevasse ainult Jeesuse Kristuse ristisurm ja ülestõusmine, ehk Jumala arm. Pöördeliseks Martin Lutheri Piibli uuringutel osutus lause "Aga õige jääb usust elama!" (Rm 1:17b) Võiks siis öelda, et usupuhastuspüha teemaks on see, et me kuulutame puhast evangeeliumi, meie Issanda Jeesuse Kristuse armu, mis teeb õndsaks, ja täname ning ülistame Jumalat selle eest. Lutheri õpetuse aluseks võib pidada seda, et inimene saab õndsaks ainult usust (Sola fide), ainult armust (Sola gratia) ja ainult Kristuse läbi (Solutus Christus), mitte oma tubliduse või headuse pärast. Ka Piibel oli Lutherile väga tähtis, see et Piibel on kristlase ja kiriku kõige tähtsam raamat, ja kõik õpetus peab alluma Piiblile (Sola scriptura).

Tunni eesmärk

- Laps teab, mida tähendab usupuhastus ehk reformatsioon.

Õpetus

Teema käsitlemine lastega võib toimuda jutustamise ja mängu läbi. See, kui palju on aega, määrab ka mängude arvu. Väiksematele on jutustuse kõrvale pildid saadaval organisatsioonil "Ühendus lapsed Eestis", materjal on valminud Martin Lutheri 530 sünniaastapäevaks ja on saadaval siit: [Martin Luther | Lapsed Eestis Ühendus](#)

Usupuhastuse loo läbimäng

Siin on võimalus jutustada Martin Lutheri elulugu ja ka reformatsiooni toimumist vaheldumisi temaatiliste mängudega. Mängud on loodud või valitud ilmestama seda, mis juhtus. Väiksematele lastele võib valida, kui pikalt ja milliste mängudega lugu avada. Väiksematele on kindlasti abiks ka illustreerivad pildid.

Martin Luther kasvas üles suures peres. Ta isa oli kaevur ja soovis oma lastele head haridust ja paremat elu. Martin läski õppima juurat, kuid ühel suvisel õhtul jäi ta äikesetormi kätte. Ta kartis hirmsasti surma, palvetas ja töötas Jumalale, et kui Jumal aitab tal tormist eluga pääseda hakkab ta mungaks. Seda ta tegigi. Martini isa ei olnud selle üle kuigi rõõmus. Martin läks Erfurti Augustiinide kloostri, kus ta vaimulikult isaks sai Johann von Staupitz. Martin oli väga püüdlik. Jumal tundus tema jaoks väga karm ja kuri. Võib-olla oma osa oli sellelgi, et tema isa oli väga range. Martin pihtis ehk tunnistas oma patte väga tihti, iga pisikesegi asja, ja tal oli raske leida Jumalas armastust ja halastust. Ta arvas, et ta peab olema kõigepealt väga väga hea ja tegema häid tegusid, ja alles siis Jumal armastab teda. Aga piisavalt hea ei olnud ta kunagi. Kui von Staupitz saatis Martini katoliku kiriku pealinna, Rooma, pettus Martin selles, et isegi Roomas ei elanud inimesed ausat elu, ning imelik tundus tol ajal kasutusel olnud komme, mille kohaselt inimesed arvasid saavat raha eest osta patte andeks. Raha eest kirjutati inimesele paber, kus oli kirjas, et ta on asendanud enda või mõne lähedase patu ajaliku karistuse rahalise toetusega kiriku heaks. Neid pabereid kutsuti indulgentsideks.

Varsti saadeti Martin Wittenbergi, kus ta sai õppida teoloogiat ja õpetada ka ülikoolis Piiblit. Tol ajal Piibel ei olnud laialt levinud raamat, lihtrahvas heebrea (Vana Testament) ja kreeka (Uus Testament) keelt ei osanud. Enamik ei osanud isegi saksa keeles lugeda. Uurides usinalt Uut Testamenti leidis Martin sealt suuri aardeid, ta leidis armastava ja halastava Jumala, kelle armastust ei pidanud ära teenima, ja ta leidis et Jeesus on surnud igäühe eest. Martin sai aru, et kõigepealt Jumal armastab teda, ja siis tuleb kõik muu. See tähendas jällegi, et ta seadis mõned kiriku õpetused küsimärgi alla. Tema meelest oli osades kohtades Piibli õige sõnum tõlkes kaduma läinud.

Mäng: Katkine telefon.

Proovime nüüd, kui lihtsalt sõnum läheb kaduma, kui seda räägitakse inimeselt inimesele. Seistakse või istutakse ringis. Mängujuht sosistab enda kõrval seisjale ühe

ühe lause. See võib olla ise välja mõeldud lause, Piibli salm või kui laste vanus seda võimaldab, ka mõni lühike ingliskeelne lause. Seda sosistatakse mööda ringi edasi, kuniks see jõuab viimase mängijani, kes selle lause valjusti teistele ette peab ütleva.

Teine variant on teha sama mäng joonistamisega: Istutakse reas või ridades üksteise taga, ja mängujuht näitab kõigile tagumistele istujatele ühte joonistatud pilti. Tema joonistab selle näpuga eesistuja selja peale, too jälle järgmise selja peale ja kõigi ees istuv mängija joonistab selle pliatsiga paberile. Siis võrreldakse originaali ja lõpptulemust omavahel.

Martin jätkas oma õpingutega ja temast sai Wittenbergi ülikooli professor. Ta õpetas ikka nii, nagu Piibel ja ta südametunnistus lubasid, ja see kõigile ei meeldinud. Indulgentside müüjad ei kõnetanud teda, ja ta ütles ka teistele, et indulgentsid on mõttetud. Ta ütles, et inimene leiab rahu ainult Kristuse sõnas usu läbi. See oli kirikule suur kaotus, sest indulgentside müügiga oli kirik väga hästi raha teeninud. Tolleaegne paavst Leo X tahtis läbi viia suuri ehitustöid Vatikanis, ja need nõudsid palju raha.

Mäng: Indulgentsi kull.

Kui mängitakse toas, liiguvad mängijad krabikõnniga. Kui õues, on võimalik ka päriselt joosta. Üks mängijatest või mängujuht on Johann Tetzl, kuulus indulgentside müüja. Üks (või kaks) mängija(t) on kull(id), kelle "nimeks" on patt. Kull püüab teisi mängijaid. Kui patt saab kellelegi pihta, jääb too paigale istuma ja hakkab hüüdma "Oh mind patust, oh mind patust!" Tema saab mängu tagasi tulla nii, et kaks kaasmängijat tulevad tema juurde, võtavad ta käevangu ja viivad ta põlvili kõndides indulgentside müüja juurde. Abistavaid mängijaid ei saa kull püüda. Tetzl ulatab käe ja ütleb "palun 50 eurot", pihta saanud mängija puudutab ta kätt ja ütleb ""Kui raha kirstu kolksatab, siis hing see taeva volksatab!" ja tema ning kaks saatjat saavad naaseda mängu.

Mängu võib mängida nii kaua kui on soovi. Otsest võitjat ja kaotajat mängus pole. Mäng sobib pigem suuremale grupile.

Martin kirjutas ka paavstile, aga paavst ei tahtnud asju arutada vaid käskis Martinil paluda vabandust ja vait olla. Seda ta aga ei teinud, ja lõpuks kaevati ta kohtusse. Ta oli kirjutanud palju raamatuid ja teese ehk väiteid kristliku usu ja ka katoliku kiriku kohta. Kohtuistung lõppes sellega, et Martin ei taganenud oma arusaamadest ja ta pandi kirikuvande alla. See tähendab, et ta oli inimene, keda keegi ei kaitsnud. Võib-olla oleks ta ära tapetud, kuid üks nutikas kuningas, Fredrik Tark, lasi ta ära röövida ja panna peitu Wartburgi lossi. Seal olles tõlkis Luther 11. nädalaga Uue Testamendi saksa keelde ehk oma emakeelde.

Samal ajal aga osa Martini toetajatest läksid äärmustesse, tülisse segati poliitika ja tekkisid talupoegade seas suured valitsejate vastased mässud. Rüütlid surusid mässud maha ja palju inimesi sai surma.

Mäng: Talupoegade mäss.

Osalejad on talupojad. Nad istuvad ringis põrandal ja võtavad üksteisest käevangu nii et ring on omavahel ühendatud. Nad võivad mõelda ka välja mõne hüüdlause, mida alguses hüüavad, nagu näiteks "Piibel kõigile!". Kaks osalejat on rüütlid. Nende

ülesandeks on lahutada mässavad talupojad ükshaaval üksteisest.

Reeglid on järgmised:

- Haiget ei tohi teha
- Kui keegi ütleb et tal on valus, tuleb lõpetada

- Kõditada ei tohi, ega hammustada või jalaga lüüa
- Kui rüütliid on saanud mõne talupoja teistest eraldi tiritud, muutub ka tema rüütlik ja hakkab aitama talupoegade lahutamises. Viimased talupojad on muidugi võitjad.

NB! Kõikide rühmadega see mäng ei õnnestu. Tuleb jälgida, et mäng ei läheks liiga vägivaldseks. Selle mängu võib ka ära jätta või asendada mõne teise mänguga, näiteks paberisõjaga.

Paberisõjas osalejad kägardavad näiteks ajalehepaberist omale palle, umbes viis tükki osaleja kohta. Toa põrandale märgitakse maalriteibiga joon, mis teeb toa pooleks. Mängijad jagatakse kahte meeskonda, ja kui mängujuht ütleb "läks!" hakkavad mõlemad meeskonnad loopima palle teise meeskonna poolele. Kogu aeg visatakse, ja see meeskond võitab, kelle poolel on vähem paberist palle kui mängujuht hüüab "stop!" See mäng on ka üsna tormiline, ja tihti paarist-kolmest mänguminutist täiesti piisab.

Mäng oli lõbus, kuid mäss oli verine. See ajas ka Martin Lutheri masendusse. Tema oli ainult tahtnud kirikut paremaks teha, aga kõik oli justkui lõhki läinud. Ta oli ka ise uue elukorralduse ees: Ta oli vabastatud munga staatusest, ja leidis, et igasugune aus töö on Jumala ja ligimeste teenimine. Luteri kirikus ei olegi kloostrite rajamise tava. Luther abiellus kloostrist ära põgenenud endise nunna, Katharina von Boraga. Nende abielu oli õnnelik ja nad said kuus last. Katharina hoolitses laste, kodu ja majandamise eest, ja Martin jätkas võitlust, tema eesmärgiks oli puhta evangeeliumi kuulutamine ja inimestele nende emakeelse Piibli kättesaadavaks tegemine. Suurema meeskonnaga tõlkisid nad saksa keelde ka Vana Testamendi. Martin oli seda meelt, et Piiblis Jumal räägib oma lastega ja igal Jumala lapsel on õigus oma Isa kõnet kuulda ja uurida omaenda emakeeles. Lõpuks juhtus nii, et ka keiser kiitis heaks Martini ja tema usukaaslaste vormitud Augsburgi usutunnistuse, milles nad seletasid lahti asjad, mida mõistsid teistmoodi kui katolik kirik, ja nad said vabalt selle järgi elada ja toimida. Tekkis luterlik kirik ning ka palju teisi protestantlikke kirikuid. Luther ei oleks tahtnud uut kirikut, vaid ta soovis ainult viltu läinud asju korrigeerida. Kuna aga see ei õnnestunud, oli vaja lihtsalt elada oma usu ja tõekspidamiste järgi nii kuis võimalik.

Meie loeme kõige sagedamini teenistusel Apostliku usutunnistust. See on leitav Kiriku laulu- ja palveraamatu viimasel leheküljel. Usutunnistus kirjeldab seda kolmainu Jumalat, kellesse me usume. Osalejad jagatakse paaridesse või väikerühmadesse, ja nende ülesandeks on vormida usutunnistus nii, et see mahub 160 tähemärgi sisse (tekstisõnumite pikkus oli alguses selline), kuid kannab endas sama sõnumit.

Kuldsalm

"Et me nüüd oleme saanud õigeks usust, siis on meil rahu Jumalaga meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi."

Roomlastele 5:1

Palve

Kallis Jumal, tänu Sulle, et Sina armastad meid. Aitäh, et meil on võimalik õppida tundma Sind. Aitäh, Jeesus, et Sina oled meid päästnud ja lunastanud, ja saame olla vabad. Tänu ka emakeelse Piibli eest. Püha Vaim, palun ava meie silmad ja südamed Jumala Sõnale, et me tahaks seda uurida ja mõista. Aamen.

Meisterdamine ja tegevus

Meisterdus 1 - Rist naeltega

Vaja läheb:

Puidust aluseid

Naelu

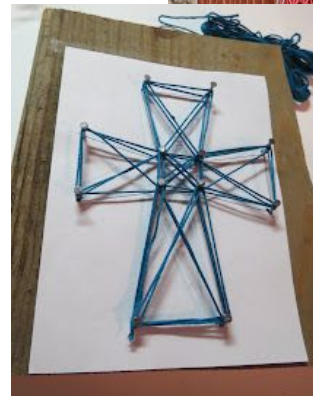
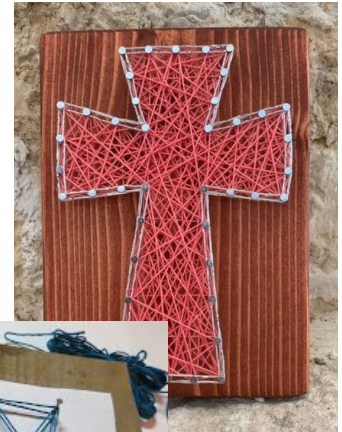
Haamreid

Lõnga või nõöri

Martin Lutheri loost inspireerituna võib pühapäevakooli tunnis teha naeltega pilti. Puidust alusele joonistada risti kuju ning siis piirjoonte peale lüüa naelad. Võib kasutada ka paberist šablooni naelte löömiseks.

Seejärel naelte vahele hakata tõmbama lõnga või nõöri, nii, et ristikuju täituks. Võib kasutada värvilisi paelu.

NB! Kindlasti jälgida ohtust ning ka lastele enne tegevust teha selgeks, kuidas on ohutu naela lüüa. Võib kasutada ka pesulõksu löömise ajal naela püsti hoidmiseks.

Tegevus 1 - Luteri roos

Luterliku kiriku sümboliks on Luteri roos. See on võimalik väljaprintida (**LISA 1**) ning lasta lastel ära värvida. Luteri roosil on oma kindlad värvid. Igal värvil on ka tähendus. Kui vaadata, siis on ka erinevad sümbolid selle roosi osadeks. Ning Luteri roos on justkui Martin Lutheri teoloogia seletus.

Osade tähendused:

Must rist- Usk ristilöödud Jeesusesse (Roomlastele 10:10)

Punane süda - Usk päästjasse (Roomlastele 1:17)

Valge roos - Usk annab rõõmu, lohutuse ja rahu (Johannese 14:27)

Sinine taevast - Vaimus ja usus olev rõõm on taevaste rõõmude algus

Kuldne ring - Igavene õnnistus taevast

Kui on soovi võib roosi ka ise meisterdada, kui ei ole soovi välja printida. Näiteid erinevate reformatsiooni ning usupuhastuse meisterdusteks ja tegevusteks leiate LNÜ Pinteresti lehelt - [LINK](#)

Laulud

- „Usutunnistuslaul“ T. Jürjo kogumik „Laulud lastele ja liturgia lastele“, NOOTIDE LISA 3
- „Usutunnistus“ P. Simojoki & A.M. Kaskinen kogumik „Noore koguduse laulik“
- „Tänu Isale ja Pojale ja Pühale Vaimule“ P. Simojoki & A-M. Kaskinen kogumik „Kiriku noorte lauluraamat“
- „Ma usun Jumalat“ kogumik „Kiriku laulu- ja palveraamat“
- „Liiga väike liiga suur“ J. Levy, NOOTIDE LISA 3, [Youtube LINK](#)
- „Üks kindel linn ja varjupaik“ kogumik „Kiriku laulu- ja palveraamat“

Autorid

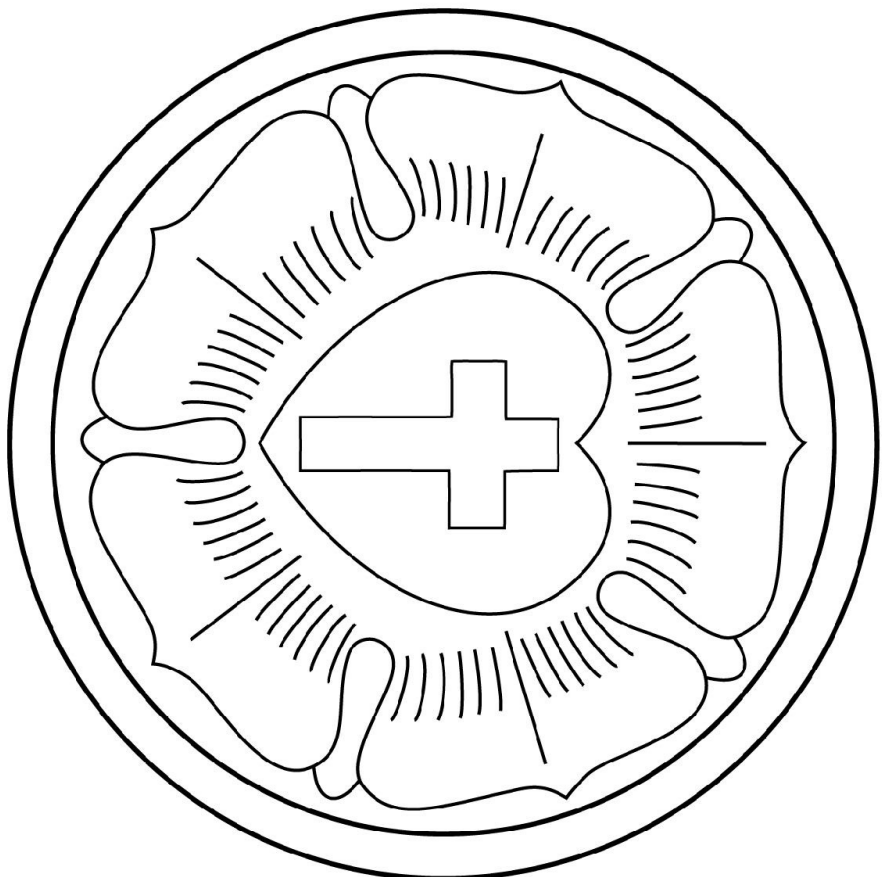
Titta Hämäläinen
Salome Olenius
Triin Salmu
Anna Humal

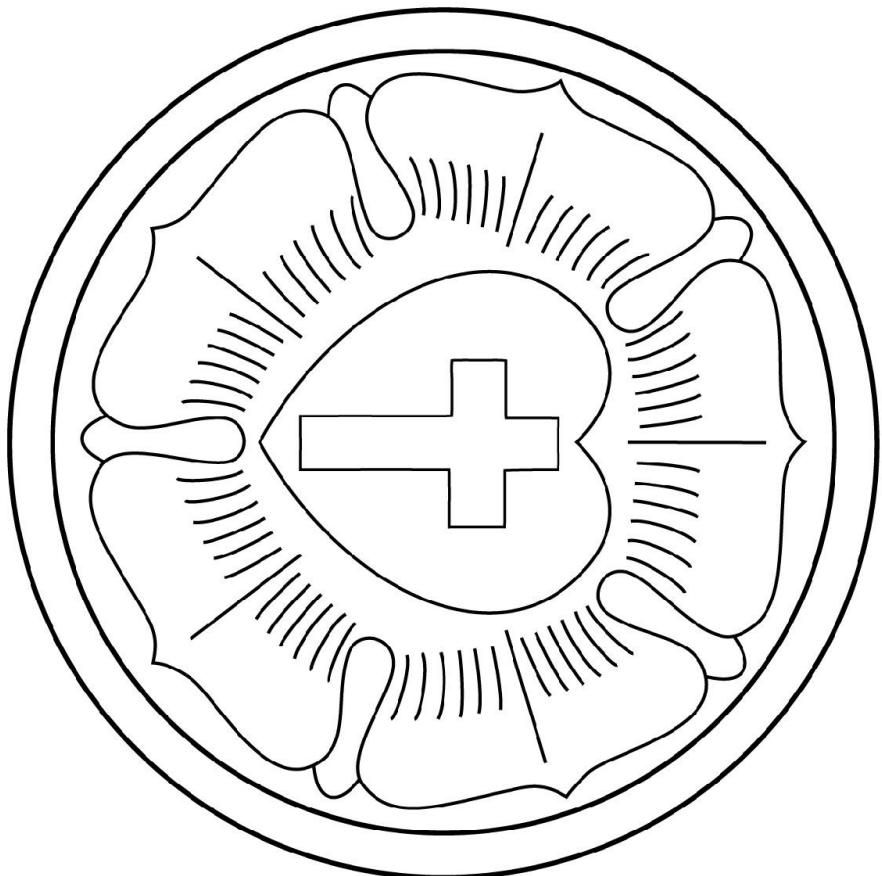
Allikad

Piibel
Pinterest
Supercoloring.com (Luther rose või Luther seal)
en.wikipedia.org/wiki/Luther_rose
en.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther

With the word
SUPER
coloring

With the word
SUPER
coloring

